

L O P A I I

(Kaptina 2, pjesa II, fragmente të zgjedhura nga Thomas Cleary: 42-286)

Kompiluar nga Ridvan Bunjaku

|(|:)

Shtator 2018

Gjuha e Kuranit

Përgjithësisht pranohet se Kurani nuk mund të përkthehet në mënyrë të plotë dhe pikë për pikë për shkak të lidhjes së ngushtë ndërmjet formës së vet gjuhësore dhe përmbajtjes së vet kuptimore, dhe për shkak të joproportionalitetit të arabishtes dhe gjuhëve jo-arabe. (...)

Për shkak se ky lloj i përqendrimit, i mundësuar nga natyra e gjuhës arabe klasike, nuk mund të riprodhohet në anglisht, jam përpjekur ta kompensoj disi me shtimin e shënimeve gjuhësore që i plotësojnë kuptimet e fjalëve të caktuara duke iu referuar rrënjëve të tyre dhe derivateve të ndërlidhura. Këto shënime prandaj do të duhej të shiheshin si pjesë e qenësishme e vetë përkthimit.

(Thomas Cleary, në parathënie)

Fragmentet nga Kurani

(...)

Përzgjedhjet nga Kurani që gjenden në këtë botim e paraqesin atë që teologu i shquar Al-Ghazali i quan gjashtë synimet e Librit. Synimi i parë është njohja e Zotit, duke e përfshirë esencën, tiparet dhe veprat e Zotit. Synimi i dytë është përcaktimi i Rrugës te Zoti, përmes të cilës hiqet "ndryshku" nga "pasqyra" e shpirtit, ashtu që drita e Zotit të mund të reflektohet qartë në shpirtin e pastruar.

Vargjet e Kuranit që e trajtojnë synimin e parë, njohjen e Zotit, Al-Ghazali i quan xhevahiret e Kuranit. Vargjet që e trajtojnë synimin e dytë, përcaktimin e Rrugës te Zoti, quhen perlat e Kuranit. Duke ua dhënë këto epitete vargjeve të caktuara, Al-Ghazali e thekson se këto dy synime, njohja e Zotit dhe e rrugës te Zoti, janë më të rëndësishmet. Përzgjedhja ime e leximeve nga Kurani është e përqendruar te xhevahiret dhe perlat, duke e përmbajtur afërsisht një të pestën e tërë xhevahireve dhe një të pestën e tërë perlave të Kuranit.

Shkëlqimi i xhevahireve dhe perlave theksohet dhe reflektohet tutje nga vargjet që i paraqesin katër synimet e tjera të Kuranit siç është përcaktuar nga Al-Ghazali. Synimi i tretë është përcaktimi i gjendjeve njerëzore në kohën e arritjes te Zoti. Gjendja e përmbushjes shpirtërore, për të cilën shembulli më i mirë i mundshëm është vizioni i Zotit, simbolizohet me Kopshtin. Gjendja e falimentimit shpirtëror, për të cilën shembulli më i mirë është tëhuajësimi nga Zoti, simbolizohet me Ferrin apo Zjarrin.

Synimi i katërt është përcaktimi i gjendjeve të njerëzve që e udhëtuan rrugën te Zoti, siç janë profetët e të shkuarës, dhe gjendjet e atyre që devijuan nga rruga te Zoti, siç janë tiranët dhe shtypësit e së shkuarës. Këto vargje i përshkruajnë qëndrimet dhe sjelljet që i kanë çuar, i çojnë dhe do t'i çojnë njerëzit në lumturi dhe në mjerim.

Synimi i pestë është përcaktimi i argumenteve të atyre që e refuzojnë të vërtetën, vërtetimet kundër këtyre argumenteve dhe ekspozimi i falsitetit dhe i vetë-mashtimit të qenësishëm në këto argumente. Bukuria e veçantë e këtyre vargjeve është në demonstrimin e tyre të veprimit vetë-mbulues të hipokrizisë dhe të logjikës së gabuar, e që duket si e vërtetë, të bazuar në supozime të pavërtetuara.

Synimi i gjashtë është përcaktimi i përmbushjes së asaj që kërkohet në secilën fazë të Rrugës të Zotit, duke e përfshirë mënyrën e përgatitjes për udhëtim. Këto vargje e demonstrojnë lidhjen ndërmjet jetës në shoqërinë njerëzore dhe jetës së shpirtit, se si vetja dhe bota mund të shndërrohen në automjete të udhëtimit kah përndritja dhe kompletimi.

Në radhitjen e këtyre strofave bashkë për recitim, në pjesën më të madhe e kam ndjekur origjinalin arabisht në ndarjen e strofave. Për dallim nga kjo, ndarja e strofave në rreshta nuk ka të bëjë asgjë me origjinalin arabik por me kadencën e anglishtes (përkatësisht të shqipës) dhe peshimin psikologjik të fjalëve, që kanë forcë të jashtëzakonshme në Kuran.

Në lidhje me këtë, është thelbësore të vërejmë se ky version anglisht (dhe shqip) është dizajnuar me qëllim për t'u lexuar me zë, për përvetësim dhe për reflektim, sepse kjo është karakteristikë e vetë Kuranit, që nga fillimi i shpalljes së tij. Leximi apo recitimi i Kuranit nuk supozohet të jetë i shpejtë apo sipërfaqësor, por i kujdesshëm dhe i vëmendshëm, duke qenë vetë dhe në vete ushtrim shpirtëror. Aty ku ka qenë e mundur, kam provuar të huazoj nga stili i pazakonshëm i Kuranit origjinal arabik (që, duhet të mbahet mend, është unik dhe i paimitueshëm as në vetë arabishten) për efektin që e ka kjo në ritëm, në vëmendje dhe në ndikimin psikologjik të lexuesi inteligjent.

(Thomas Cleary, në parathënie)

2. LOPA (Pjesa II, fragmente të zgjedhura nga 42-286)

Në emër të **Zotit**, Dashmirësit, Mëshirëplotit

(42-46)

Dhe mos e turbulloni të vërtetën me pavërtetësi,
apo ta fshihni të vërtetën kur e dini;

dhe faluni rregullisht,
dhe jepni bamirësi,
dhe përkulni kokat [në adhurim]
me ata që i përkulin të vetat.

Si i urdhëroni njerëzit të jenë të drejtë
kur vetë harroni
edhe pse e lexuat Librin?
Tash a s'do të kuptoni a?

Dhe kërkoni ndihmë
të patundur e duke u falur;
edhe pse është vërtet rëndë
pos për modestët,

ata që e dinë^a
se do ta takojnë Zotëruetin e vet
dhe se do të kthehen tek Ai.

---

^a Një nga kuptimet klasike të *zanna* është 'të dish' në vend se kuptimi bashkëkohor mbizotërues 'të mendosh'. Ky term përdoret në kuptimin e dijes disa herë në Kuran. (A.H.)

(48)

Dhe jini syçelë për një Ditë
kur asnjë shpirt nuk mund ta kompensojë
fare një shpirt tjetër,
dhe asnjë ndërmjetësim nuk pranohet për të,
dhe asnjë çmim për çlirim nuk merret për të,
dhe nuk do t'iu ndihmohet atyre.

(62)

Qofshin myslimanë, hebrenj,
të krishterë a sabianë^a,
ata që besojnë në Zot dhe në Ditën e Fundit
dhe që bëjnë mirë
e kanë shpërblimin e vet me Zotëruesin e vet.
S'ka frikë për ta,
dhe nuk do të pikëllohen.

(83)

Mos adhuroni gjë pos **Zotit**;
jini të mirë me prindërit dhe të afërmit tuaj,
dhe ndaj jetimëve dhe të varfërve.
Thoni njerëzve fjalë të mira,
faluni rregullisht,
dhe jepni bamirësi.

---

^a Sabianët ishin komunitet religjioz monoteist. Shih M. Asad, *The Message of the Qur'an* (Gibraltar: Dar al-Andalus, 1997), 40 n. 49. (A.H.)

(84-85)

Dhe kur Ne e morëm premtimin tuaj
se nuk do të derdhnit gjak tuajin,
dhe nuk do t'i dëbonit tuajt nga vatrata e veta,
pastaj e konfirmuat,
siç jeni dëshmitarë vetë.

Por pastaj ju vetë
i vrate njerëzit tuaj,
dhe e dëbuan një grup nga ju
prej vatrave të veta,
duke i ndihmuar përpjekjet kundër tyre
me ligësi e agresion të fortë.

(87)

Ne ia dhamë Musait Librin,
dhe dërguam lajmëtarë të vijoje pas tij.
Dhe Ne i dhamë dëshmi të qarta
Isait, të birit të Merjemes,
dhe Ne e fuqizuam
me Shpirtin e Shenjtë.
A s'jeni mendjemëdhenj e arrogantë
kurdo që ju vjen një lajmëtar
me diçka që vetë nuk e keni merak?
Disa i keni damkosur si rrenësa,
të tjerë i keni vrarë.

(90)

E pështirë është ajo për të cilën
e kanë shitur veten,
që të mohojnë çka ka zbritur **Zoti**
nga zilia që Ai
i dhuron nga mirësia e Vet
kujtdo nga shërbyesit e Vet
që Ai vendos.
Prandaj i kanë shkaktuar vetes
zemëratë pas zemërate;
dhe për pabesimtarët
ka vuajtje turpëruese.

(102-103)

Sulejmani nuk qe pabesimtar,
po të ligët qenë pabesimtarë;
i mësuan njerëzve magji
dhe çka iu zbriti
engjëjve në Babiloni,
Harutit dhe Marutit.

Por këta dy nuk e mësuan kurrë askë
pa thënë,
“Jemi vetëm test joshës,
pra mos jini mosbesues.”

Por pastaj, megjithatë, ata mësuan nga këta dy
çka do ta ndante burrin dhe gruan;
e prapë nuk e lëndojnë askë me këtë
pos me leje të **Zotit**.

Dhe mësuan se çka do t’i dëmtonte,
jo çka do t’u bënte mirë.

Dhe tashmë e dinin
se ata që fituan [nga kjo njohuri]
nuk kishin hise në Të Përtejmen.
Dhe e pështirë qe ajo për të cilën
e shitën veten,
ah sikur ta dinin.

Dhe ah sikur ata
të ishin besues
e të vetëdijshëm për **Zotin**,
shpërblimi nga prezenca e Tij
do të ishte sigurisht më i mirë;
ah sikur ta dinin!

(115-117)

Zotit i përkasin Lindja dhe Perëndimi;
dhe kudo të ktheheni,
është Fytyra e Tij.^a
Se **Zoti** është kudo-prezent, i gjithë-dijshëm.

E thonë^b **Zoti** ka fëmijë.
Lavduar qoftë Ai!
Jo! Atij i përkasin të gjitha
në qiej dhe në tokë;
gjithçka i bindet Atij.

Ai është zanafillësi
i qiejve dhe i tokës;
dhe kurdo që urdhëron diçka,
Ai veç thotë, “Ji!”
dhe është.

(136)

Thoni:
“Besojmë në **Zot**,
dhe në ç’na është zbritur neve,
dhe ç’i është zbritur Ibrahimit dhe Ismailit
dhe Isakut dhe Jakubit dhe Fiseve
dhe ç’i është dhënë Musait dhe Isait,
dhe ç’i është dhënë profetëve
nga Zotëruesi i vet.
Dhe nuk bëjmë ndonjë dallim
në mes të individëve ndër ta,
se i kushtohemi Atij.”

---

^a Apo ‘Drejtimi i Tij’. Razi sugjeron që kjo me gjasë aludon në vërejtjet e hebrenjve për ndryshimin e qibla-s (drejtimin të faljes) nga Jerusalemi në Mekë dhe përpjekjet e tyre për t’i ndalur njezërit të falen kah Meka në xhaminë e Profetit në Medinë (shih 2: 142). (A.H.)

^b Razi sugjeron se kjo i referohet arabëve paganë (shih 16: 57) dhe (disa) të krishterëve dhe hebrenjve (shih 9: 30).

(163-164)

Dhe **Zoti** yt është **Zoti një**:

nuk ka zot pos Tij,

Dashmirësit,

Mëshirëplotit.

Vëreje, në krijim

të qiejve e të tokës,

dhe në ndërrimin e natës dhe ditës,

dhe në anijet që lundrojnë në det

që të përfitojnë njerëzit,

dhe në ujin që **Zoti** e pikëlon nga qiejt,

duke e gjallëruar tokën kështu

pasi të ketë vdekur,

dhe në shpërndarjen e gjallesave të çdo lloji

pas kësaj nëpër të

dhe në ndryshimin e erërave

dhe të reve

që shkojnë nëpër drejtimet e caktuara

ndërmjet qiejve dhe tokës:

aty ka shenja

për ata që i përdorin mendjet.

(177)

Nuk është mirësi
t'i ktheni fytyrat
kah Lindja e Perëndimi:
por janë të mirë ata
që besojnë në **Zot**
dhe në Ditën e Fundit,
dhe engjëjt dhe Librin,
dhe profetët;
dhe që iu dhurojnë të mira e pará
për dashurinë e **Zotit**
të afërmve dhe jetimëve,
dhe nevojtarëve,
dhe udhëtarëve dhe të varfërve,
dhe për t'i çliruar robërit;
ata që falen rregullisht
dhe japin lëmoshë për mirëqenie,
dhe i përmbushin premtimet e veta
kur i japin ato,
dhe që janë të patundur
në vuajtje, në fatkeqësi dhe në kohë të rrezikut.
Ata janë të vërtetët,
dhe ata janë të vetëdijshmit.

(254)

Besimtarë besnikë,
jepni nga ajo që Ne e kemi furnizuar për ju,
para se të vijë një Ditë
në të cilën nuk ka shkëmbim
dhe as miqësi
dhe as ndërmjetësim.
Dhe janë pabesimtarët
ata që janë gabim.

(255)

Zoti!

Nuk ka zot pos Tij,
Gjithmonë-Jetuesi, Gjithmonë-Vigjilenti^a:
dremitja nuk e kap Atë,
as gjumi.
Atij i përket
ç'ka në qiej dhe në tokë:
kush mund të jetë
që mund të ndërmjetësojë me Të
pos me leje të Tij?
Ai e di ç'ka para tyre,
dhe ç'ka prapa tyre;
por ata nuk kuptojnë
asnjë gjë nga dija e Tij
pos çka vendos Ai.
Froni i Tij
shtrihet përgjatë qiellit dhe tokës,
dhe mirëmbajtja e që të dyve
nuk është rënduese për Të,
se Ai është Më i Larti, Madhështori.

---

^a Krahaso me 13: 33

(256)

Nuk ka detyrim në religjion.
Udhëzimi i vërtetë është bërë i dallueshëm nga gabimi:
pra kushdo që i refuzon zotërat e rremë
dhe beson në **Zot**
e ka kapur
mbajtësen më të sigurt,
që nuk thyhet kurrë.
Se **Zoti** është gjithë-dëgjues dhe gjithë-ditës.

(262-265)

Ata që e shpenzojnë pasurinë e vet
në rrugën e **Zotit**
dhe pastaj nuk e pasojnë atë që e shpenzojnë
me kujtues të bujarisë së vet
a me fjalë lënduese,
e kanë shpërblimin e vet
me Zotëruesin e vet.
S'ka frikë për ta
dhe nuk do të pikëllohen.

Një fjalë e këndshme dhe falja
është më e mirë se bamirësia
e pasuar me fjalë lënduese:
Dhe Zoti,
duke qenë i vetë-mjaftueshëm,
është falës i duruar
në mënyrën më supreme.

Ju që besoni,
mos i bëni të pavlera bamirësitë tuaja
me kujtues të bujarisë suaj,
a me fjalë lënduese,

siç bëjnë ata që e shpenzojnë pasurinë e vet
veç për t'u parë nga njerëzit,
pa besuar në **Zot**
dhe në Ditën e Fundit.
Personat e tillë janë
si një shkëmb me dhé përmbi
në të cilin bie shi i madh
dhe e lë bosh:
ata s'mund të bëjnë asgjë
me atë që e kanë fituar.
Dhe **Zoti** nuk i udhëzon
pabesimtarët.

Dhe shembulli i atyre
që e shpenzojnë pasurinë e vet
për ta fituar miratimin e **Zotit**
dhe si pohim i besimit të vet
është si ai
i një kopshti në kodrinë
mbi të cilin bie shi i madh
dhe e prodhon dyfishin e frutave të tij;
apo nëse nuk bie shi i madh,
ujitet me vesë.
Dhe **Zoti** sheh çkado që bëni.

(285-286)

Lajmëtari beson
në atë që i është zbritur
nga Zotëruesi i vet,
siç bëjnë besimplotët.
Të gjithë ata besojnë në **Zot**
dhe në engjëjt e Tij
dhe në Librat e Tij
dhe në Lajmëtarët e Tij.
“Ne nuk bëjmë dallim
ndërmjet lajmëtarëve individualë të Tij”,
dhe thonë:
“Dëgjojmë dhe bindemi.
E kërkojmë faljen Tënde, Zotëruesi ynë;
se te Ti kthehemi të gjithë!”

Zoti nuk e ngarkon një shpirt
përtej mundësive të veta:
secili fiton për çka ka bërë mirë,
dhe e vuan të keqen e vet.

“Zotëruesi ynë,
të lutemi mos na kritiko ashpër
nëse harrojmë apo lajthitim.
Dhe të lutemi, Zotëruesi ynë,
mos na ngarko
siç i ke ngarkuar
ata para nesh.
Dhe të lutemi, Zotëruesi ynë,
mos na ngarko
me atë për të cilën
na mungon forca.

Dhe të lutemi na e dhuro ndjesën
dhe falna dhe ki mëshirë mbi ne.
Ti je Mbrojtësi ynë;
pra na ndihmo
kundër pabesimtarëve.”

Shënimet gjuhësore (42-286, nga Thomas Cleary)

Shpallja e “Lopës” nisi në vitin e parë të emigrimit të Profetit në Medina dhe që kryer afër fundit të misionit të vet.

43 “Adhurim” këtu është përkthim i lirë nga R-K-!, që fjalë për fjalë domethënë përkulje poshtë, paraqitje fizike e dorëzimit ndaj përcaktimit të Zotit.

44 Teksti i madh budist i njohur si “*The Flower Ornament Scripture*” shpreh ide të ngjashme: “Si dikush në qosh që i thotë krejt llojet e gjërave të mira gjersa nuk ka fare virtyt real të brendshëm — të tillë janë ata që nuk praktikojnë” (Libri X).

48 Një nga imazhet më të fuqishme të ditës së gjykimit është ai i të qenët krejtësisht vetëm në prezencë të Të Vërtetës pa asnjë nga mbështetjet e njohura të jetës së përditshme.

62 Shih vargun 256 nga ky kapitull: “Nuk ka detyrim në religjion.” Nuk është e sigurt se kush ishin saktësisht këta sabianët; Penrice thotë se ata e konsideronin veten ndjekës të profetit Noah (Nuhi). Gjersa Islami shpërndahej nëpër glob pas vdekjes së Profetit Muhamed, termi “sabian” duket të jetë kuptuar, varësisht nga koha dhe situata, se përfshin religjione të tjera të mëdha Lindore si Zoroastrianizmi dhe Budizmi. Folja primare nga rrënja S-B-’ domethënë ngritje, si e një ylli. Ky mund të jetë burimi i idesë së Penrice-s se sabianët i kanë adhuruar trupat qiellorë. Duke e përdorur kuptimin e rrënjës si referim për yjet që ngriten, emri dhe imazhi i admirimit të trupave qiellorë do të mund t’i paraqiste figurativisht edhe pasuesit e “dritave” të largëta apo shpalljeve që ishin më të largëta nga komuniteti i hershëm i Islamit se që ishin Judaizmi dhe Krishterimi.

83 Ky varg, nga i cili e kam përkthyer vetëm një pjesë, e përmban një përmbledhje të bukur të relacionit të besimtarit me Zotin dhe me njerëzimin.

84-85 Këto vargje kanë ngjarje historike specifike si pika të referencës së drejtpërdrejtë, por i adresohen tërë njerëzimit dhe e japin një përshkrim të përgjithshëm të një modeli specifik të përsëritur në histori të njerëzimit. Kjo është figurë stilistike e shpeshtë në Kuran. Vetëm pjesa e parë e vargut 85 është përkthyer këtu.

87 Thirrja e zanafillave hyjnore të mësimave dhe psikologjia e mbrapshtë njerëzore e njerëzve kokëfortë përsëritet shumë herë në Kuran. Frazja kryesore këtu është “diçka që vetë nuk e keni merak” (*maa laa tahmaa anfusukum*). Njerëzit priren ta refuzojnë atë që nuk e përforcon ndjesinë e vetes apo nuk i plotëson meraket e menjëhershme. Shprehja “mendjemadh e arrogante” e përkthen foljen nga masa e dhjetë e K-B-R, duke i pasur kuptimet e të qenët mendjemadh apo krenar, të konsiderimit të vetes (tepër) të madh (për diçka), dhe po ashtu të konsiderimit të rëndësishme diçka. Referenca është për njerëzit që e bëjnë veten dhe meraket e veta tepër të rëndësishëm për të qenë të aftë ta pranojnë të vërtetën objektive. Shkalla në të cilën kanë investuar njerëzit në subjektivitetin e vet shfaqet në tërbimin e reagimit të tyre ndaj Lajmëtarëve dhe mesazheve të tyre: “Disa i keni damkosur si rrenësa, të tjerë i keni vrarë.”

90 “zemëratë pas zemërate”: Ky varg e përshkruan fatin e keq të interesit pronësor në sistemin religjioz: ata që kanë pranuar shpallje shkaktojnë “zemëratë pas zemërate” kur bëhen posesivë dhe xhelozë, sepse qëndrimi i vet jo vetëm që i pengon ta pranojnë përfitimin e qartësimeve të shpalljes së re, por edhe i pengon ta çmojnë plotësisht përmbajtjen e brendshme të shpalljes së mëhershme, për shkak të fokusit në pronësuesin apo pronësinë njerëzore, dhe harresën rezultuese të Zotit, burimit.

102-103 Ky pasazh e jep njëri nga imazhet më kthjellëse të shpërdorimit të dijes. E kam lënë jashtë hapjen e vargut 102, që është vazhdim i 101-shit, që flet për njerëzit e larguar nga rruga e drejtë që e ndjekin përgojimin e obsesivëve për fuqinë e Mbretit Sulejman (Solomon). Ky përgojim ishte dukshëm për magjinë, apo operimin e dijes përtej kufijve të asaj që nevojitet për mbijetesë të thjeshtë në jetë të përditshme. Kurani e mbron Sulejmanin dhe e dallon atë nga obsesivët dhe të mbrapshtit, manipuluesit që “i mësuajnë njerëzve magji”, që operon përmes sugjestionit dhe obsesionit, dhe “çka iu zbriti engjëjve në Babiloni,” apo dije e jashtëzakonshme që mbahet nga njerëzit e fuqishëm të kohërave të lashta.

Është i diskutueshëm kuptimi i “engjëjve” këtu; vjen nga rrënja M-L-K, siç vjen edhe fjala “mbret”. Kuptimet e rrënjës e përfshijnë të pasurit fuqi apo të qenët i aftë, dhe ka shumë derivate që lidhen me zotërimin dhe sundimin. Haruti dhe Maruti, dhe Babiloni, duken se e simbolizojnë dijen e jashtë-zakonshme që “rrodhi” në pjesën e zakonshme të njerëzimit: në fillim u bë e qartë se ky ishte test, përmes të cilit njerëzit ose mund ta vërtetonin gjithëfuqinë e Zotit përtej dyshimit ose ta shkatërronin veten me shpërdorim; pastaj “rrjedhja” iu doli duarsh, dhe me paralajmërimin fillestar të harruar, njerëzit zgjodhën gjëra të caktuara për veten, me pasoja katastrofale për shkak të paplotshmërisë së dijes së vet dhe natyrës obsesive të interesave të veta. Ata “nuk kishin hisë në Të Përtejmen” pikërisht për shkak të kësaj prirjeje të llastohen obsesivisht në manipulim të gjërave të kësaj bote. Kështu

njerëzimi e bëri magjinë lodër shkatërruese, duke e harruar zanafillën dhe kontekstin e plotë të tërë dijes.

“Por pastaj, megjithatë, ata mësuan nga këta dy çka do ta ndante burrin dhe gruan”: Gjersa ka forma të magjisë që merren specifikisht me krijimin dhe/ose shkatërrimin e lidhjeve njerëzore, jam i prirë të mendoj se ky pasazh mund t’i referohet më përgjithësisht kërkimit obsesiv të dijes dhe të fuqisë, përmes të cilës njeriu përfshihet në tentimin ta kontrollojë dhe ta manipulojë botën, duke u bërë i tëhuajësuar nga âma kultivuese e tokës dhe familja e paraqitur në gruan.

“nuk e lëndojnë askë me këtë pos me leje të Zotit”: Vetëdashja është pjesë e natyrës njerëzore të dhënë nga Zoti: pa vetëdashje nuk do të kishte “provë” apo “test”, as mjete për njerëzimin që të zgjohet dhe të bëhet i vetëdijshëm për potencialin e vet të dhënë nga Zoti.

“ata që fituan [nga kjo njohuri] nuk kishin hise në Të Përtejmen”: Ata që e mësuan dijen e dëmshme, apo u bënë fanatikë të magjisë së dëmshme, e shkëputën veten nga realiteti përmes obsesionit me magjepsjet dhe ambicjet e veta.

103 Fuqitë që ia ofron njerëzimit dija e jashtëzakonshme mund ta zbehin apo ta rrisin respektin për fuqinë e Zotit, dhe mund ta shmangin apo ta ngrisin ngjitjen e shpirtit kah Zoti. Meqë Zoti është burimi i tërë fuqisë, shpërblimet e adhurimit ekskluziv të Zotit ia kalojnë atyre të përkushtimit ndaj çfarëdo forme specifike të dijes apo të fuqisë.

136 “se i kushtohemi Atij.”: Pranimi Islamik i tërë traditës Abrahamike (të Ibrahimit) nuk bazohet në trashëgiminë e thjeshtë historike por në njohjen e zanafillës hyjnore të frymëzimit dhe në profecinë nga e cila nxirret.

164 Shumë nga përbetimet në Kuran bëhen përmes fenomeneve natyrale. Ligjet e natyrës shihen si shenja të Zotit, dëshmi e një fuqie të gjallë inteligjente kozmike.

177 Ja një nga përmbledhjet më të bukura të besimeve dhe praktikave thelbësore Islamike.

“Nuk është mirësi t’i ktheni fytyrat kah Lindja e Perëndimi”: Kjo duket ta ketë domethënien që zemra e religjionit nuk përcaktohet nga deklarimi apo besnikëria sipërfaqësore siç definohet në terma tokësore. Disa përkthyes e përkthejnë wa-në këtu si “ose”, por “e”-ja që është më e zakonshme më duket më përfshirëse dhe kështu më sugjестive për aspektin transcendental (kapërcyes) të përkushtimit madje edhe gjersa praktikohet brenda jetës së përditshme. I shumëçmuari Vargu i Dritës (i përkthyer po ashtu në shqip nga Ridvan Bunjaku) thotë se drita e Zotit është si llambë e ndezur me vaj nga një “pemë e bekuar ulliri” që është “as e Lindjes as e Perëndimit.”

“për dashurinë e Zotit” (*!alaa hubbihi*). Kjo mund të lexohet edhe “përkundër dashurisë për to (të mirat/paratë).” Originali e përdor një përemër që mund të interpretohet ose t’i referohet Zotit ose pasurisë. Kështu pasazhi mund të lexohet se po flet për dhënien e të mirave dhe parave për dashurinë e Zotit (për dallim nga dhënia për motive personale), apo për dhënie të të mirave dhe parave përkundër vlerësimit të shtrenjtë për to (e jo veç faljen e atyre për të cilat nuk të intereson). Bashkë këto kuptime e shprehin edhe doktrinën Budiste të “zbrazëtisë së tri sferave” në dhënien e përsosur, që thuhet ta kapërcejë lidhjen me tri sferat e ndenjës apo të konceptimit: vetes si bamirës, tjetrit si përfitues dhe dhuratës si bamirësi.

255 Ky është i shumëçmuari Vargu i Fronit (*‘Aayat al Kursiy*), që e përshkruan Zotin si realitet të gjallë unik që kujdeset për gjithësinë.

256 Nuk ka detyrim në religjion (real) sepse e vërteta është objektivisht e dallueshme nga gabimi nga vetë natyra e vet. Esenca e gabimit është idhujtaria, që domethënë të trajtosh diçka relative sikur të ishte absolute.

262-265 Këtu prapë janë disa paraqitje veçanërisht të qarta dhe konkrete të asaj që Budistët e quajnë “zbrazëtia e tri sferave” në bamirësi të përsosur. Bujaria reale nuk është kalkuluese. Një herë një dervish, lypës religjioz mysliman, shkoi te një berber në Mekë dhe kërkoi të rruhej. Berberi, që në atë kohë punonte me pagesë nga klientët, u pajtua menjëherë dhe ia ofroi një rruajtje dervishit. I impresionuar me këtë bujari kaq fetare, dervishi u kthye më vonë me një çantë prej ari që ia kish dhënë dikush si lëmshë. Berberi e refuzoi pagesën, duke thënë: “A nuk të vjen turp të ofrosh para për diçka të bërë për hir të Zotit a?”

285-286 Sipas traditës për fjalët e urta dhe zakonet e Profetit Muhamed, ai ka thënë se nëse njeriu i reciton dy vargjet e fundit të “Lopës” në një natë, ato do të mjaftojnë (*“Al aayataani aakhiri suurati l baqarati man qara’a bihimaa fi laylatin kafataahu.”*) (Bukhari, *Sahhih*.) Këto lutje të bukura e prodhojnë aromën e modestisë së çiltër përballë Të Vërtetës.

285 Ky varg e ripohon fokusin suprem në Zotin, Të Vërtetën të cilës i referohen të gjithë Lajmëtarët e sinqertë.

286 Ky varg e ripohon drejtësinë dhe paanësinë precize të Realit, që e sprovon dhe e teston shpirtin individual përmes ndërveprimit të potencialit të vet të lindur dhe ndikimeve të shanseve që i ka dhe zgjedhjeve që i bën.

Bibliografia

1. *The essential Koran: the heart of Islam: an introductory selection of readings from the Qur'an*. Cleary, Thomas F., HarperCollins, 1993.
2. *The Qur'an, A new translation* by M. A. S. Abdel Haleem, Oxford world's classics (Oxford University Press), originally published: 2004.
3. *Kurani i madhërishëm*, përktheu kuptimet e tij nga gjuha arabe: Prof. Hasan I. Nahi, përgatiti për botim: Instituti Shqiptar i Mendimit dhe i Qytetërimit Islam, Tiranë, 2006

Online

<https://botimetr.b.wordpress.com/>

Licensimi

Ky publikim lëshohet nën licensën

Attribution-NonCommercial-ShareAlike

CC BY-NC-SA

This license lets others remix, tweak, and build upon your work non-commercially, as long as they credit you and license their new creations under the identical terms.

që nënkupton se i lejon të tjerët ta shkarkojnë dhe ta shpërndajnë te të tjerët, ta ndryshojnë punën në mënyrë jokomerciale, përderisa e përmendin burimin dhe i licencojnë krijimet e reja nën terma identike. Për më tepër, shih:

<http://creativecommons.org/licenses/>